UMĚLECKÉ PROSTŘEDKY

Seznam se s poučením o rýmu a jeho druzích a pracuj s ním v další úloze.

Rým je zvuková shoda na konci verše.

V rozložení rýmů se často setkáme s několika schématy:

rým sdružený **aabb**

Na topole nad jezerem
Seděl vodník podvečerem:
„Sviť, měsíčku, sviť,
Ať mi šije niť."

rým obkročný **abba**

Děťátko musí v noci spát,
kolébej mi je, hodná vlno.
Kraječek je tu všude plno,
bude si s nimi chvilku hrát.

rým střídavý **abab**

Té, která, krásná nad jiné,
neměla strach z té čaromoci,
ač věděla, že bez pomoci
svou vlastní krásou zahyne.

rým přerývavý **abcb**

Seděly jsme také tak
loni po hromadě:
a než se rok obrátil,
dvě nám chybí v řadě!

(Seifert, J., Erben, K. J.)

1 **Za pomoci výkladu o rýmech přiřaďte jednotlivé druhy rýmů k ukázkám:**

1.1 rým sdružený ____
1.2 rým střídavý ____
1.3 rým obkročný ____
1.4 rým přerývavý ____

A) *Nevesely, truchlivé*
jsou ty kraje vodní;
v polotmě a v polosvětle
mine tu den po dni.

B) *A tu na dvéře: buch, buch, buch!*
Burácí zvenčí její druh:
„Vstávej, umrlče, nahoru,
odstrč mi tam tu závoru!"

C) *A když večer pohromadě*
mládež za mrazu sedává,
rád stařeček povídává
o vdově a o pokladě.

D) *Od klekání do klekání*
dávám lhůtu tobě;
avšak mi tu na jistotu
zůstavíš to robě.

ZADÁNÍ K ÚLOHÁM 2–6

Zopakuj si poučení o obrazných pojmenováních (metafora, metonymie, personifikace, přirovnání, oxymorón) a pracuj s nimi v dalších úlohách.

Za pomoci výkladu a příkladů vyberte z možností příslušný druh obrazného pojmenování:

2 **METAFORA – přenesení významu na základě vnější podobnosti.**

Např.: perly rosy (kapka rosy je podobná perle), zub pily

A) pralesy kopřiv
B) dveře zívají
C) pracoval jako ďas
D) červené rty

3 **PERSONIFIKACE – (zosobnění) – vlastnosti nebo činy živých bytostí jsou přenášeny na předměty neživé. Je založena na metafoře.**

Např.: O lásce šeptal tichý mech, břeh je objímal kol a kol

A) roztečeš se jako svíčka
B) velbloud – koráb pouště
C) smaragdová tráva
D) řeka zpívá

4 **METONYMIE – přenesení významu na základě věcné nebo logické souvislosti. Obvyklým příkladem je záměna věci a původce, formy a obsahu, části a celku.**

Např.: Třída zahučela (nezahučela třída jako místnos ale žáci v ní), čtu Němcovou (nečtu paní Boženu Němcovou, ale její dílo).

A) podkovičky zvoní
B) nový rentgen
C) koukal jako sůva z nudlí
D) vraný, bujný kůň

LIVEWORKSHEETS

5 PŘIROVNÁNÍ – je založeno na tom, že vlastnost nějakého jevu je vyjádřena pomocí příměru, srovnáním.

Např.: ticho jako v hrobě, pilný jako včelička

A) bledá lůny tvář
B) mladý větroplach
C) vyšla dívčina jako květ
D) neviděl také krásy svět

6 OXYMÓRON – protismyslné (nelogické) spojení.

Např.: mrtvé milenky cit (mrtvá dívka nemůže nic cítit), svítání na západě

A) vítr skučel
B) láskou obejmul svět
C) ohlušující ticho
D) sněhobílá zář

7 Za pomoci předešlého výkladu o obrazných pojmenováních přiřaďte ukázky k jejich jednotlivým druhům:

7.1	Já u pramene jsem a žízní hynu (F. Villon)	____	A)	Metafora
7.2	Jsi do snu pohřížen / jak jádro do jablíčka (J. Kainar)	____	B)	Personifikace
7.3	Tak nevrle a tulácky v obzoru slunce spalo (A. Sova)	____	C)	Metonymie
7.4	Já napjal struny z paprsků (A. Sova)	____	D)	Přirovnání
7.5	Německo kapitulovalo	____	E)	Oxymóron

8 Za pomoci předešlého výkladu o obrazných pojmenováních přiřaďte ukázky k jejich jednotlivým druhům:

8.1	Láska je jako večernice / plující černou oblohou	____	A)	Metafora
8.2	Obloha – šedobílá labuť	____	B)	Personifikace
8.3	Potichu s nožem v zubech se plíží stesk	____	C)	Metonymie
8.4	Mrtví romantici (...) něžným chraptivým hlasem zpívají	____	D)	Přirovnání
8.5	Vy, kteří znáte Marxe zpaměti, protože je to pro vás výhodné	____	E)	Oxymóron

(Vše Hrabě, V. Blues pro bláznivou holku)

9 Přiřaďte charakteristiku k příslušnému druhu literárního žánru:
(Každou variantu můžete užít pouze jednou, dvě možnosti zbudou.)

9.1 Prozaický nebo veršovaný příběh, ve kterém zvířata, někdy i věci vystupují jako lidé a na konci je ponaučení.
9.2 Vyprávění o stvoření světa, o jeho fungování, o bozích, o stvoření člověka, o jeho vztahu k bohům a postavení ve světě.
9.3 Vyprávění, ve kterém se kromě nadpřirozených prvků vyskytují i reálné historické skutečnosti, vztahující se k nějaké osobě, místu nebo události.
9.4 Prozaický žánr, jehož jádrem je vymyšlený fantastický příběh s nereálným dějem, postavami a prostředím. Je projevem moudrosti, smyslu pro spravedlnost, víry ve vítězství lásky nad nenávistí, dobra nad zlem.

A) pověst _____
B) pohádka _____
C) balada _____
D) román _____
E) mýtus _____
F) bajka _____

LIVEWORKSHEETS

10 Přiřaďte jednotlivé literární žánry k ukázkám:
(Každou variantu můžete užít pouze jednou, dvě možnosti zbudou.)

(A) ... To by ale nebyla mazaná liška, aby si nedovedla poradit. Začala vráně lichotit: „Jaký jsi to krásný pták! Tvé peří se leskne jako stříbro, je hebké jako hedvábí! Tvůj postoj je vskutku královský. Měla bys být králem všech zvířat. Jistě i tvůj hlas je překrásný, umíš zpívat?" Vrána se pýchou už nadouvala, a chtěla ukázat, že zpívat umí. Jakmile otevřela zobák, kus sýra jí vypadl, liška jej zachytila a utíkala do své nory, aby si na něm pochutnala. **Poučení: Dej si pozor na lichotky, málokdy jsou myšleny vážně.**

(B) Bylo – nebylo: byl jednou jeden král, který se rád honil po lesích za zvěří. Jednou taky se pustil daleko za jelenem a zabloudil. Byl sám a sám, přišla noc a král byl rád, že našel na mýtině chalupu. Zůstával tam uhlíř. Král povídá, jestli by ho chtěl z lesa na cestu vyvést, že mu dobře zaplatí. – „I rád bych s vámi," řekl uhlíř, „ale tu vidíte, žena mi se právě čeká, nemohu odejít. A kam byste taky v noci? Lehněte si na půdu na seno a ráno vás doprovodím." – Brzy potom se narodil uhlířovi synáček. Král ležel na půdě, nemohl usnout. O půlnoci pozoroval dole ve světnici nějaké světlo. Koukne skulinou ve stropě a tu vidí: uhlíř spal, žena jeho ležela jako ve mdlobách a podle děťátka stály tři staré babičky, celé bílé, každá měla v ruce svíci rozsvícenou. ...

(C) Před dávnými lety na hradě Radyni sídlil strašlivý zeman Radouš. Nebyl to věru žádný krasavec. Měl netopýří uši a místo zubů kančí kly. Poněvadž však vlastnil truhlice plné zlaťáků, tak si i v temném středověku vždycky dokázal najít ženu. Vždy si vzal za manželku nějakou vyhlášenou krasavici a tajně doufal, že z jejich svazku vzejde pěkné dítě. Jakmile však spatřil v kolébce ošklivé dítě s netopýříma ušima, zabil dítě i manželku a vydal se hledat zase novou ženu. Tak celkem zamordoval všech svých šest manželek, a to i s dětmi. Na hradě Radyni se teď zeman Radouš zjevuje jako přízrak a jezdí s kolečkem s kolomazí.

(D) Vládci bohů, Diovi, se donesla zvěst o tom, jak jsou lidé zkažení a jak se neštítí ani zločinu. Řekl si, že sestoupí na zem. Chtěl se přesvědčit na vlastní oči, zda lidé opravdu loupí a vraždí a uctívají lež místo pravdy a posmívají se bohům...

(Vzhledem k povaze úlohy nejsou zdroje uvedeny.)

10.1 pověst _____
10.2 pohádka _____
10.3 balada _____
10.4 román _____
10.5 mýtus _____
10.6 bajka _____

11 Přiřaďte k jednotlivým autorům jejich literární díla:

11.1 J. Verne	____	A)	Malý princ
11.2 W. Shakespeare	____	B)	Pohádky
11.3 H. Ch. Andersen	____	C)	Vynález zkázy
11.4 A. de Saint-Exupéry	____	D)	Romeo a Julie

12 Přiřaďte k jednotlivým autorům jejich literární díla:

12.1 J. A. Komenský	____	A)	Máj
12.2 K. H. Mácha	____	B)	Kytice
12.3 K. J. Erben	____	C)	Babička
12.4 B. Němcová	____	D)	Didaktika

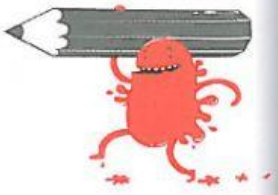

LIVEWORKSHEETS